

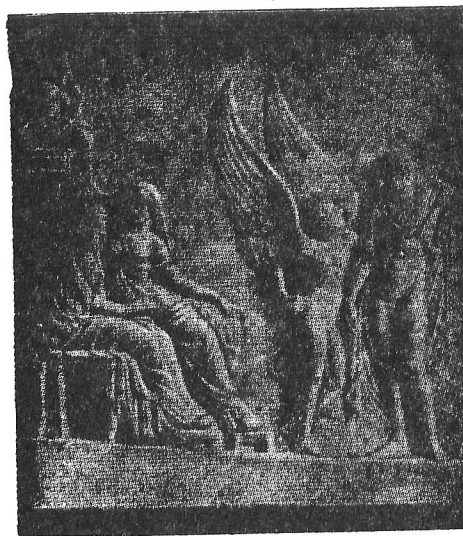
PARISOV SUD

Tako Hermes i sve tri boginje pohrliše do Parisa na padine Ide, gde je Prijamov sin napasao svoja stada. Uoči Parisova rođenja njegova je majka usnila strašan san. Ona je videla požar koji preta da proguta Troju. Uplašena tim snom, Hekaba ga ispriča svome mužu. Prijam se obrati proroku a ovaj mu reče da će Hekaba roditi sina koji će biti uzrokom propasti

Troje. Stoga je Prijam, kada mu je Hekaba rodila sina, naredio svom sluzi Agelaju da ga odnese na visoku Idu i tamo baci u gustu šumu. Ali Prijamov sin nije poginuo, već ga je othranila medvedica. Posle godinu dana našao ga je Agelaj, vaspitao ga kao rođenog sina i nazvao Parisom. I tako ovaj izraste među pastirima u veoma lepog mladića, izdvajajući se između njih snagom i spasavajući često ne samo stada već i svoje drugove od napada divljih zveri i razbojnika. I tako se među njima proslavio svojom snagom i hrabrošću toliko da su ga nazvali Aleksandrom (pobednikom ljudi). Spokojno je Paris živeo u šumama Ide. On je bio potpuno zadovoljan svojom sudbinom.

Eto tom Parisu dođoše boginje s Hermesom. Paris se uplašio ugledavši boginje i Hermesu: on naže da beži od njih, ali može li ko uteći Hermesu, brzom kao misao! Hermes zaustavi Parisa, prijazno porazgovara s njim i pruži mu jabuku:

— Uzmi ovu jabuku, Parise! — reče Hermes — vidiš, pred tobom su tri boginje. Daj jabuku onoj koja je među njima najlepša. Zevs te je odredio da presудиš u sporu boginja.

Jelena i Paris. (Bareljef, III vek
p. n. e.)

Zbuni se Paris čuvši to. Gleda boginje, a ne može da se odluči koja je najlepša. Tada je svaka od boginja počela da nagovara mladića da njoj da jabuku. One su Parisu obećavale velike nagrade. Hera mu obeća vlast nad čitavom Azijom, Atena vojničku slavu i pobeđu, a Afroditu, pak, da će mu dati najlepšu od svih smrtnica za ženu, i to Jelenu, kćer gromovnika Zeusa i Lede. Čuvši Afroditino obećanje, Paris nije dugo pomišljao: njoj je dao jabuku, Tako Afroditu bi od Parisa priznata za najlepšu među boginjama. I otada ovaj postade Afroditin ljubimac, i ona nije prestajala da mu pomaže u svakom njegovom poduhvatu, a Hera i Atena omrzoše Parisa, omrzoše i Troju i sve Trojance, i odlučiše da unište i grad i narod.

САМСОН И ДАЛИЛА

САМСОН И ДАЛИЛА.¹⁶ Заљубљиви Самсон упаде у мреже друге Филистејке, Далиле, која је живела на потоку Сорику. Али подмукла девојка није била вредна његове љубави. Једном јој дођоше кнезови филистејски и рекоше јој: „Превари га и искушај где му стоји велика снага и како бисмо му досадили да га свежемо и свладамо; а ми ћемо ти дати сваки по тисућу и сто сребрника.“ При помену толиког богатства, поткупљивој вижлици очи засијаше. Чекала је само на први нежан тренутак да најневиније упита свога љубавника у чему лежи његова снага. Самсон је сад већ био опрезнији према својим милосницама и није се лако дао повући за језик. Одлучи да се нашали са том радозналком и признаде јој, у највећем поверењу, да би сместа изгубио снагу кад би био везан са седам мокрих конопаца. Издајница је ноћу будно вребала док га сан не свлада, да изврши што је наумила. Веза га са седам конопаца, искраде се из куће и доведе Филистејце. Вративши се у одају, ужаснуто крикну: „Ето Филистеја на те, Самсоне!“ Силник као опарен скочи са постеље, покида конопце и подругљивим смехом отпрати заверенике, који наврат-нанос утекоше. Далила се клела да је и она спавала, и да је најбољи доказ њене невиности што га је на време упозорила. Самсон се претварао да јој верује, али кад је превејана жена и даље наваљивала да јој ода тајну, одлучи да се забави на њен рачун. Претварајући се да попушта полако пред њеним молбама и љубавним заклетвама.

поверавао би јој неки на брзину измишљен начин за одузимање његове снаге и блажено би јој заспао у загрљају. Једног јој дана, на пример, рече да га треба спутати никад не употребљеним конопцима, а кад се и то показа узалудно, даде јој чудно упутство, по коме седам праменова његове косе треба уплести у основу разбоја, а разбој приковати за под. После сваког таквог покушаја Далила би претрпела сраман пораз, а Филистејци се спасавали бекством, праћени грохотом исмевача. Али то није била безбедна забава која би могла дуго потрајати. Препредена жена већ је открила слабост свог похотљивог љубавника. Јогунасто му је одбијала своју милост, загорчавала му живот дурењем и јадиковком, све док јој, мира ради, није открио истину: „Бритва није никад прешла преко главе моје, јер сам назиреј Божји од утробе матере своје; да се обријем, оставила би ме снага моја и ослабио бих, и био бих као сваки човјек.“ Далила сместа поручи својим земљацима да што брже дођу с обећаним новцем. А затим успава Самсона у свом крилу и нареди бријачу да му обрије главу. Пробудивши га, с презрењем га одгурну од себе и истера из куће. Дотрчаше и Филистејци. Самсон се баци на њих и не знајући да је без косе и да му је Јехова одузео снагу, јер је погазио назирејски завет. Подлегао је после кратког и слабог отпора. Филистејци га оковаше у ланце, ископаше му очи и с тријумфом га одведоше у Газу. Немоћног, ослепљеног сужња извргоше порузи светине, и бацише га у тамницу, да прикован уз долап окреће млински камен.

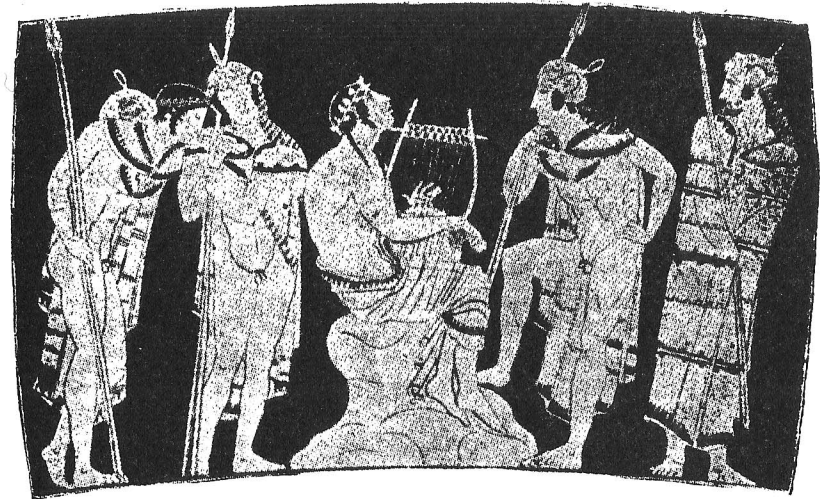
¹⁶ У Даничићевом преводу: *Далида*. — Прим. прев.

ORFEJ I EURIDIKA

Veliki pevač Orfej, sin rečnog boga Eagra i muze Kaliope, živeo je u dalekoj Trakiji. Orfejeva žena je bila prekrasna nimfa Euridika. Pevač Orfej strašno ju je voleo. Ali Orfej nije dugo živeo u sreći sa svojom ženom. Jednom prilikom, uskoro posle svadbe, prekrasna Euridika je sa svojim mladim, veselim drugaricama nimfama brala prolećno cveće u zelenoj dolini. Euridika u gustom travi nije primetila zmiju i nagazila je. Zmija je ujela mladu Orfejevu ženu za nogu. Euridika je glasno vrisnula i pala na ruke drugaricama koje su dotrčale. Pobleдела je, oči su joj se sklopile. Zmijski otrov joj je presekao život. Euridikine drugarice obuze užas i njihov bolni plač nadaleko odjeknu. Orfej ih je čuo. On požuri u dolinu i tamo vidi hladno smrtno telo svoje nežno voljene žene. Orfeja je obuzelo očajanje. Nije mogao da se pomiri s ovim gubitkom. Dugo je oplakivao svoju Euridiku, a plakala je i sva priroda slušajući njegovo tužno pevanje.

Orfej, najzad, odluči da se spusti u mračno carstvo duša umrlih da zamoli gospodara Hada i njegovu ženu Persefonu da mu vrata ženu. Kroz mračnu pećinu Tenara¹⁴⁶⁾ spustio se Orfej do obala svete reke Stiksa.

Orfej stoji na obali Stiksa. Kako da se prebaci na drugu obalu, tamo gde se nalazi mračno Hadovo carstvo? Oko Orfeja se tiskaju senke umrlih. Njihovi jauci, slični šuštanju lišća koje pada u kasnu jesen, jedva su čujni. No, evo, u daljini se čuje pljesak vesala. To se približava lađa Harona, vozara duša umrlih. Haron je pristao uz obalu. Orfej moli da ga zajedno s dušama preveze na drugu obalu, ali ga surovi Haron odbi. Ma kako da ga Orfej moli, on stalno čuje samo jedan odgovor: »Ne!« Tad Orfej udari u strune svoje zlatne lire i obalama mračnog Stiksa se poput široke matice razlegoše zvuci njegovih struna. Svojom svirkom očarao je Orfej Harona; oslonivši se o svoje veslo, ovaj pažljivo sluša. Uz zvuke muzike Orfej uđe u lađu, Haron je odgurnuo veslom od obale, i lađa zaplovi mračnim vodama Stiksa.

Orfej peva Tračanima uz pratnju harfe. (Crtež na vazi.)

Haron je prevezao Orfeja. Ovaj je izašao iz lađe i, svirajući na zlatnoj liri, pošao po mračnom carstvu duša umrlih, ka prestolu boga Hada, praćen dušama koje su se sletele oko njega na zvuke njegove lire.

Svirajući na liri, Orfej se približio Hadovom prestolu i poklonio se mračnom bogu. Snažnije je udario u strune lire i zapevao. Pevao je o svojoj ljubavi prema Euridiki i tome kako je bio srećan njihov život za svetlih, vedrih prolećnih dana. No, dani sreće brzo su prošli. Euridika je umrla. O svojoj žalosti, o mukama razbijene ljubavi, o svojoj čežnji za umrlom pevao je Orfej. Celo Hadovo carstvo slušalo je Orfejevo pevanje, sve ih je očarala njegova pesma. Oborivši glavu na grudi, slušao je Orfeja bog Had. Pažljivo je slušala pesmu Persefona, naslonivši glavu na rame svog muža; suze tuge titrale su joj na trepavicama. Očaran zvucima pesme, Tantal je zaboravio glad i žeđ što su ga mučile. Sizif je prekinuo svoj teški, jalovi posao, seo na kamen koji je valjao na planinu i duboko, duboko se zamislio. Očarane pesmom, stajale su Danajide; zaboravile su svoj sud bez dna. Sama užasna boginja Hekata zaklonila se rukama da joj se ne vide suze u očima. Suze su bleštale u očima Erinija, koje nisu znale za žalost — čak i njih je svojom pesmom ganuo Orfej. Ali evo — sve tiše zvuče strune

¹⁴⁶⁾ Tenar (sada rt Matapan) nalazi se na jugu Peloponeza.

zlatne lire, sve je tiša Orfejeva pesma, da zamre kao jedva čujni uzdah tuge.

Naokolo je vladala duboka tišina. Tu tišinu prekinu bog Had, koji upita Orfeja zašto je došao u njegovo carstvo i za šta želi da ga zamoli? Had se zakle nenarušivom zakletvom bogova, vodama reke Stiksa, da će ispuniti molbu divnog pevača. I Orfej odgovori bogu Hadu:

— O, moćni gospodaru Hade, sve nas, smrtnike, primaš ti u svoje carstvo kad se završe dani našeg života. Nisam došao ovamo da gledam užase kojih je puno tvoje carstvo, ne — da bih kao Herakle odveo stražara tvog carstva — troglavog Kerbera. Došao sam ovamo da te molim da miпустиš natrag na Zemlju koju voljenu Euridiku. Vрати je u život; vidiš koliko patim zbog nje! Pomisli, gospodaru, kako bi ti patio da ti neko otme ženu Persefonu. Euridiku nećeš vratiti zauvek. Ona će opet doći u tvoje carstvo. Gospodaru Hade, kratak je naš život. O, daj Euridiki da oseti radosti života, ta ona je vrlo mlada sišla u tvoje carstvo!

Bog Had se zamisli i najzad odgovori Orfeju:

— Dobro, Orfeje, vratiću ti Euridiku. Vodi je natrag u život, na svetlost sunca. Ali, ti moraš da ispuniš jedan uslov: ići ćeš napred za bogom Hermesom, on će te povesti, a za tobom će ići Euridika. Ali za sve vreme puta po podzemnom carstvu ne smeš da se osvrneš! Upamti, ako se osvrneš, Euridika će te napustiti i zauvek će se vratiti u moje mračno carstvo.

Orfej je pristajao na sve. On žuri da što pre pođe natrag. Brz kao misao, Hermes dovede Euridiku. Orfej je sa zanosom gleda. Hoće da zagrlji Euridikinu senku, ali ga bog Hermes zadržava ovim rečima:

— Orfeje, ti ćeš zagrliti samo senku. Hajdemo brže, put nam je težak.

Oni pođoše na put. Napred ide Hermes, za njim Orfej, a za Orfejem Euridikina senka. Oni su brzo prošli Hadovo carstvo. Haron ih je na svojoj lađi prebacio preko Stiksa. Evo i stazice na putu ka površini Zemlje. Težak put! Stazica se strmo podiže uvis i sva je zakrčena kamenjem. Naokolo je dubok mrak. Jedva se nazire u njemu lik Hermesa, koji ide napred. Ali eto — napred u daljini — zasvetle. To je izlaz. Eto i naokolo kao da je postalo svetlije. Da se Orfej osvrnuo — video bi Euridiku. A ide li ona za njim? Nije li ona ostala u carstvu duša umrlih punom mraka? Možda je zaostala, ta put je tako težak! Zaostala je Euridika i biće osuđena da večno luta po mraku. Orfej usporava korak, osluškuje. Ništa se ne čuje.

A zar mogu da se čuju koraci bestelesne senke? Orfeja sve jače i jače obuzima nemir zbog Euridike. Sve češće zastaje. A naokolo je sve svetlije. Sad bi jasno mogao da vidi ženinu senku. Najzad, zaboravivši sve, on se zaustavi i okrete se. Gotovo pored sebe ugleda Euridikinu sen. Pruži ruke prema njoj, ali sen je sve dalje i dalje — dok sasvim ne iščeznu u mraku. Orfej je stajao kao skamenjen, obuzet očajanjem. Morao je da preživi i drugu Euridikinu smrt, a krivac za tu drugu smrt bio je on sam.

Orfej je stajao dugo. Činilo se da ga je život napustio. Činilo se da to stoji mramorni kip. Najzad se Orfej okrenu, učini korak, dva, i pođe natrag, obalama mračnog Stiksa. Odlučio je da se ponovo vrati Hadovom prestolu i da ga opet moli da mu vrati Euridiku. Ali stari Haron ga ne preveze preko Stiksa na svom čamcu; uzalud ga je Orfej molio, Harona ne ganuše pevačeve molbe. Tužni Orfej je sedam dana i sedam noći sedeo na obali Stiksa, roneći suze žalosti, zaboravivši na hranu i na sve, žaleći se na bogove mračnog carstva duša umrlih. Tek osmog dana je odlučio da napusti obale Stiksa i da se vrati u Trakiju.